

A Logosz Földön kívüli inkarnációjának lehetősége

■ TÓTH BENCE

Nemzeti Köszolgálati Egyetem
habilitált egyetemi docens
E-mail: bence.toth@lutheran.hu

DOI: 10.61894/LP.2024.99.8-9.2

- Milyen következményei lennének a Földön kívüli értelmes élet felfedezésének Krisztus inkarnációjának tekintetében? Ha ezek a lények bűnösök, érvényes-e Jézus földi kereszthalála a földönkívüliekre is, vagy szükséges, hogy az ő fajuk alakját is felvegye, és értük is meghaljon? Egyáltalán mi az inkarnáció célja? A szerző ezekre a kérdésekre keresi a választ tanulmányában, és mivel mind az egyszeri, mind a többszöri inkarnáció mellett erős érvek szólnak, ezen álláspontok teológiai megalapozásának bemutatását is célul tűzte ki. Végül kitekintést nyújt egy elhanyagolt, azonban a kérdés kapcsán figyelmen kívül nem hagyható kérdésre: a Földön vajon csak az emberi faj intelligens, vagy bolygónkon is élhetnek más, megváltásra szoruló fajok?

Kulcsszavak: inkarnáció / Földön kívüli élet / bűn / kinyilatkoztatás / megváltás / intelligencia

Bevezetés

2024 elején asztrofizikus körökben röppent fel a pletyka, melyet azután a nemzetközi média is átvett és felfújtt (THOMAS 2024), miszerint a James Webb-űrtávcsővel Földön kívüli élet jeleit figyelhették meg. Az égitest a Földtől százhuszonnégyszáz évfényévre található K2-18 jelű vörös törpecsillag K2-18b bolygója, amelynek légkörében bizonyos, a Földön csak élő szervezetek által előállított vegyületek meglétét már 2023-ban észlelhették.

A szóban forgó kutatásra hajlandóak dollármilliókat költeni az adófizetők pénzéből, hiszen azt az emberiséget ősidők óta foglalkoztató kérdés megválaszolása motiválja: egyedül vagyunk-e az univerzumban?

Már az ókori görög atomista filozófusok (Leukipposz, Démokritosz, Epikurosz, Anaxarkhosz) is gondolkodtak végtelen számú világról, amelyeket végtelen sokféle élet népesít be. Órigenész szintén sok világot képzelt el, de nem párhuzamosan, térben elkülönülve, hanem időben egymás után következően. Aquinói Tamás főművében, a *Summa Theologicá*ban arra a következtetésre jut, hogy Isten nem teremtett több világot; hasonlóan a nyolc és fél évszázaddal korábban élt Augustinushoz, aki a *De civitate Dei*ben írja le ezt (CROWE 2008, 14–20. o.). Giordano Bruno ellen az inkvizíció azt a vádat emelte (többek között), hogy világok sokaságának létét állítja; el is ítélték és 1600. február 17-én Rómában megégették. Philipp Melanchthon azonban, mivel nem talált bibliai utalást más világokra vagy más csillagrendszerek lakóira, élete végéig az egyetlen teremtés híve maradt (LOSCH 2016, 265. o.).

Ezek a kiragadott példák ugyanakkor csak a kérdés filozófiai megközelítései voltak, mivel megfelelő eszközök hiányában nem volt lehetséges ezen gondolkodók számára a kísérleti bizonyítás vagy cáfolat. A Marsot 1877-ben távcsővel megfigyelve azonban Giovanni Schiaparelli olasz csilla-

gász csatornákat vélt látni a vörös bolygón. Ezeket ő olaszul *canal*nak nevezte, amit angolra nem *channel*nek fordítottak, ami folyóvölgyet jelent, hanem *canal*nak, ami viszont a mesterséges csatorna megnevezése, és többek között ezért is az értelmes marsi élet létét évtizedekig kézspénznek vette mindenki. Hogy optikai csalódásról volt szó, az minden kétséget kizáróan csak az 1960-as évek elején, az űrrepülés elindulásával vált biztossá. Az első szisztematikus kísérletsorozatot Frank Drake, a Cornell Egyetem csillagászprofesszora vezette 1960-ban, és a SETI (Search for Extra-Terrestrial Intelligence) azóta is különböző módokon próbálja az értelmes élet jeleit felfedezni az univerzumban.¹

Nem szeretnék itt a Drake-egyenlet² érvényességéről, a Fermi-paradoxonról³ vagy annak lehetséges magyarázatairól (WEBB 2002) értekezni, mivel ennek a témának az asztrofizikában könyvtári irodalma van, és minket most elsősorban nem ez érdekel; hanem feltételezem, hogy *van* Földön kívüli *intelligens élet*, és Krisztus áldozatának univerzalizmusáról vagy Földre korlátozott-ságáról szeretnék gondolkodni. Feltételezem tehát az általános kinyilatkoztatás meglétét; a kérdés a speciális kinyilatkoztatás megléte a Földön kívül (ZUBEK 1961, 396. o.). Nem tudjuk ugyanis megmondani, hogy Isten milyen formában akarja kinyilatkoztatni magát, és Istent nem köti az emberiségnek tett speciális kinyilatkoztatás formája (LOSCH–KREBS 2015, 237. o.). De szükséges-e Krisztus „kis zöld emberként”⁴ való inkarnációja? A Földön kívüli értelmes lények bűnösök, vagy nem (WILKINSON 2013, 159–163. o.)? És ezzel együtt (vagy ennek ellenére) megtörtént, megtörténhetett-e ott az inkarnáció?

Jézus és a Logosz

A kérdés tárgyalását fogalmi tisztázással kell kezdeni. Magyarul általában szinonimaként használjuk (sajnos gyakran a teológiai szakirodalomban is) a „Jézus” és a „Krisztus” szavakat. A Messiás megnevezésére a „Jézus Krisztus” szókapcsolatot már szinte vezetéknev-keresztnev párként értjük. Témánk szempontjából azonban lényegi kérdés ezen szavak jelentéstartalmának tisztázása.

A történelmet több messiási figura alakította, elég, ha csak Dávid királyra vagy a zsidók babiloni fogságból való visszatérését elrendelő Círusra gondolunk. „A” Messiás azonban egyetlen konkrét személy, az, akit Isten megígért, és akiről a próféták megjövendölték, hogy megszabadítja népét a bűneitől. A héber *masiah* (מָשִׁיחַ) szó azt jelenti: felkent, ennek görög megfelelője a *khrisztosz* (Χριστός), aminek magyaros alakja a Krisztus.

¹ Jelenleg 4120 csillagrendszerben 5535 exobolygót ismerünk, amelyek közül 62 lehet lakható.

² Az először 1961-ben felírt Drake-egyenlet a Tejút lakott bolygóinak számát adja meg matematikai valószínűségi alapon. Felállítójáról, a már említett Frank Drake-ről neveztek el.

³ Az olasz származású Nobel-díjas fizikus, Enrico Fermi 1950 nyarán tette fel a kérdést egy fizikus barátaival (köztük Teller Edével) folytatott beszélgetés során: „Hol vannak?” Arra utalt ezzel, hogy a Tejút Naphoz hasonló csillagainak egy része körül Földszerű bolygóknak is kell keringenie az úgynevezett lakható zónában, amelyek egy részén intelligens élet is kialakulhatott, amelyek némelyike eljuthatott a csillagközi utazást is lehetővé tevő technikai színvonalra. Mivel a Tejútban több milliárd, a Napnál jóval öregebb napszerű csillag található, és már viszonylag alacsony utazási sebességgel is néhány millió év alatt átszelhető a galaxisunk, ami elhanyagolható annak több mint tízmilliárd éves életkorához képest, valakinek már meg kellett volna látogatnia minket odakintről. Mivel ennek nincs semmiféle jele, felmerül a kérdés: hol vannak?

⁴ Angol nyelvtérületen a *little green men* a földönkívüli intelligens lények sztereotip nagyfejű, nagy szemű, zöld bőrű ábrázolásának megnevezése.

A Szentháromság második személye az örökkévaló Ige, a Logosz (λόγος). Ő hordozza az Isten-ség teljességét. Amikor a Logosz „megüresítette önmagát, szolgai formát vett fel, emberekhez hasonlóvá lett, és emberként élt” (Fil 2,7), akkor nevezzük a nevét Jézusnak. Jézusban öltött testet az örök Ige, pontosabban Jézus a Logosz megtestesülése. A hívők Jézusban ismerik fel a Messiást, a Krisztust, akit az Atya arra kent fel Szentlelkével, hogy elvégezze a megváltói munkát.

A Logosz tehát egy „bővebb” fogalom, az istenség teljességével rendelkező állapotában jelöli a Szentháromság második személyét, míg a Jézus név a történelem egy adott időtartamára (mintegy harminc évre) a Szentföldön testet öltött személyt jelzi, aki halála és feltámadása után eltávozott a Földről az Atyához.

Értelmes élet

Amint már kiemeltem, és ezt a következőekben is szem előtt kell tartanunk: csak értelmes Földön kívüli lényekről beszélünk. Hogy az inkarnáció megvalósulhasson, ahhoz ugyanis a „befogadó” faj egyedeinek négy személyiségjeggyel kell rendelkeznie, hogy befogadhassák a megtestesülő Logoszt: intelligencia, szabadság, éntudat és személyiség (O'MEARA 2012, 4. fejezet).

Három elképzelhető szituáció lehetséges ugyanis az univerzumban (LOSCH 2016, 267–269. o.). Az első, hogy a Földön kívül egyáltalán nincs élet. Ebben az esetben az egész kérdésfelvetés akadémikus. A második, hogy csak egyszerű, nem intelligens élet (pl. mikrobák, növényyszerű lények, stb.) létezik „odakint”. Ez ugyan már felveti a „második genezis” (PETERS 2011, 647. o.) kérdéskörét, azonban témánk szempontjából irreleváns, sőt ahogy James Heiser, az Észak-amerikai Evangélikus Egyházmegye püspöke fogalmazott, ez Isten nagyobb dicsőségét hirdetné a világban (HEISER 2006, 47. o.; LOSCH–KREBS 2015, 234. o.), minél több életet találunk az Univerzumban, annál inkább; azzal együtt, hogy a bibliai teremtéstörténet még csak nem is utal arra sehol, hogy csak a Földön létezik élet (PETERS 2009, 6. o.).

A harmadik lehetőség, hogy van értelmes élet az Univerzumban. Ebben az esetben lehet, hogy ez az élet olyan messze van tőlünk, hogy soha nem fogjuk felfedezni. Ebben az esetben az első szituáció érvényes, azaz számunkra ők nem léteznek. Lehetséges azonban, hogy felfedezzük intelligens élet létét, de nem tudunk kapcsolatba lépni velük. Így természetesen elméletileg sem tudunk tőlük kérdezni vallásukról, hitükről (ha van), de valamennyit megismerhetünk róluk akár ezen a területen is abból az információból, amit az ürbe kibocsátva akarva-akaratlan megosztanak magukról. Előállhat továbbá az a szituáció is, hogy kapcsolatba tudunk lépni velük. Bár nem mindegy, hogy barátként vagy ellenségként fognak ebben a szituációban viselkedni irányunkban, elméletileg itt már célzott kérdéseket is fel tudunk nekik tenni, és kölcsönös kommunikáció esetén van lehetőségünk konkrét válaszokat is kapni a vallásukról.

Az inkarnáció célja

Egy kérdést kell még megvizsgálunk röviden, mielőtt rátérnénk az inkarnációk számának a kérdésére. A keleti és a nyugati teológiában ugyanis eltérő felfogás alakult ki arról, hogy miért öltött testet Isten Jézusban (bár, mint látni fogjuk, több nyugati teológus is a keleti gondolkodásmódot követte, követi).

A bűnök miatt

A nyugati felfogás alapvetően Anselmust követi, aki szerint az ember bűnössége volt a testet öltés fő oka: az Ádám bűne által megromlott embert Krisztus megváltói munkájának kellett helyreállítania, mivel csak így volt lehetséges az ember üdvözítése (DELIO 2007a, 252. o.). Nála tehát az inkarnáció gyógyír a bűnre, Isten helyreállító munkája az emberiség történelmében, amelynek célja Jézus engesztelő halála.

Ezt az álláspontot képviseli PANNENBERG is, aki azt írja *Rendszeres teológiájában*, hogy „annak, hogy az Atya a világba küldi a Fiút, aki emberré lesz, a világ üdvössége a célja” (2006, 2: 299. o.). Kiemelem, hogy a *világról* beszél, mivel ennek jelentősége lesz az ő gondolkodásában, ugyanis (ahogy mindjárt látni fogjuk) ezt a gondolatot továbbviszi a földönkívüliek üdvösségével kapcsolatban.

De mi lenne a helyzet akkor, ha az ember, illetve a szóban forgó földönkívüliek sosem vétkeztek volna? Ha ez egyáltalán lehetséges számukra, akkor lenne-e szükség a speciális kinyilatkoztatásra (ZUBEK 1961, 397–398. o.)?

Az isteni önkinyiltakoztatás miatt

Itt kell kapcsolódnunk Duns Scotus megközelítéséhez: szerinte nem azt kell vizsgálni, hogy mi lett volna, ha a bűneésés sosem történik meg, hanem hogy mi volt Isten *eredeti* célja az inkarnációval. Azzal együtt, hogy nem hagyja figyelmen kívül a bűn kérdését és a megváltás szükségességét, arra a következtetésre jut, hogy a testet öltés Isten öröktől való célja volt, hogy az embert megdicsőítse, egyesítve minket az isteni természettel (DELIO 2007a, 253. o.). Hozzá hasonlóan Bonaventura és Halesi Sándor középkori angol skolasztikus teológus is úgy tekintett az inkarnációra, mint amely nem önmagában álló, elszigetelt esemény, hanem a teremtés integráns része: egy Krisztus nélküli világ nem lenne teljes világ. Az univerzum nem értelem és cél nélkül való, hanem Istennek célja van vele, ami a Logosz testet öltésében valósult meg (DELIO 2007b, 113–114. o.). A megváltás elsősorban tehát nem a teremtés hibáinak helyreállítása, hanem a teremtés teljességre jutása (DELIO 2007a, 258. o.).

Ugyanezt az irányt képviseli az ortodox teológia is: az inkarnáció egy eszköz volt, hogy Isten a megromlott emberi természetet helyreállítva vezesse az embert a *theiosis*, a megistenülés felé. „Az isteni szeretetnek mindig ugyanaz a célja: az ember megistenülése. [...] A bűnbeesés szükségessé tette a változtatást, de nem Isten céljában, hanem eszközeiben [...]. A bűneink miatti elégtétel nem cél, hanem eszköz, eszköz az igazi célhoz: a megistenüléshez.” (LOSSKY 1978, 110–111. o.)

Az isteni önkommunikáció kifejtésének során Rahner is rátér az inkarnáció kérdésére, és megállapítja, hogy az inkarnáció a bűnbeeséstől függetlenül megtörtént volna, mivel Isten tervében eleve benne volt az inkarnáció általi önkinyilatkoztatás, „eredetileg is akarta a hüposztatikus egység megvalósítását az emberiséggel” (KRESS 1982, 44–45. o.).

Számomra ez utóbbi álláspont az elfogadhatóbb. Amikor az ember szeret valakit, akkor azzal teljesen közölni akarja önmagát. Ha Isten *a* szeretet, akkor természetesnek gondolom, hogy a saját képmására és magához hasonlóan teremtett emberrel a lehető legszorosabb közösséget akarja vállalni: úgy, hogy maga is belép az emberségbe, és testi formában nyilatkoztatja ki magát nekünk. A bűnbeesés miatt valóban szükség volt egy tökéletes áldozatra az engesztelés miatt, ami csak a megtestesült Logoszban volt lehetséges. De ebből logikailag nem következik, hogy ez volt az (egyetlen) *oka* is az inkarnációjának.

Hány inkarnáció?

Ezek után térjünk rá a fő kérdésre: hányszor történhet meg az inkarnáció az univerzumban? Ebben a kérdésben két, egyaránt erős érveket felsorakoztató álláspont van. Egy inkarnáció történt, és ezzel Isten kifejezett egy preferenciát az emberiség felé a többi, Földön kívüli fajjal szemben – vagy az inkarnáció valamilyen formában minden intelligens faj részére megtörtént (LOSCH–KREBS 2015, 238. o.)?

Egy inkarnáció

A testet öltés mint egyszeri esemény még mindig jelenthetné azt, hogy azért nem történt meg máshol, csak a Földön, mert egyedül az emberiség életében volt jelen a bűn, a Földön kívüli létezők bűntelen állapotban élnek, és ezért nincs is szükségük Isten megváltó cselekedetére (LOSCH–KREBS 2015, 238–239. o.). Ha az inkarnáció célját az isteni önkinyilatkoztatásban látjuk, akkor ez természetesen nem jogos érv, ezért most tegyük fel, hogy „*mindenki vétkezett, és nélküli Isten dicsőségét*” (Róm 3,23), az űrlények is.

Wolfhart PANNENBERG nem foglal egyértelműen állást a kérdésben, azt mindenesetre leszögezi, hogy „a Názáreti Jézusban az egész univerzumot átható Logosz lett emberré, és ezáltal az emberiség és történelme kulcsfontosságú szerepet nyert az egész teremtés egységének és rendeltetésének szempontjából” (2006, 2: 68–69. o.) – ami az én olvasatomban utalás arra, hogy egyáltalán nem biztos, hogy *szükséges* lenne a Logosznak Jézustól eltérő testet öltése a földönkívüliek üdvözüléséhez.

Ted Peters⁵ még egy lépéssel tovább megy: szerinte Jézus földi halála és feltámadása nemcsak a Föld, hanem az egész univerzum számára határpontot jelentett, amely a más bolygókon élő intelligens lények számára is jóvátételt jelent. Azaz ők is részesülnek Isten megváltásában, még akkor is, ha nem tudnak erről (PETERS 2016, 494. o.). Számomra ez úgy hangzik, mint Karl Rahner anonim kereszténysége, csak kozmikus méretekre kiterjesztve, és ugyanaz vele a probléma, amit már Rahner esetében is felvetettek, miszerint a gondolat paternalista, és „egyoldalú módon tiszteletbeli tagságot ajánl fel azoknak, akik semmilyen ebbéli igényüket nem fejezték ki” (MCGRATH 1995, 404. o.). Ha intelligens földönkívüliekről beszélünk, akik megértenék Isten számukra szóló speciális kinyilatkoztatását, miért a földi Jézus munkája által üdvözülének, ráadásul esetleg úgy, hogy az egésztől semmit sem tudnak (még akár saját prófétáik kinyilatkoztatása által sem)?

Több inkarnáció

1Móz 1,26 szerint az embert Isten saját képmására és magához hasonlóan⁶ teremtette. Vajon igaz lehet ez más bolygórendszerek lakóira is, vagyis hogy ők is Isten képmása és hozzá hasonlóak (PETERS 2011, 644–645. o.)? Bár erről a két kifejezésről általában Isten antropomorf megjelenésére asszociálunk, azaz elképzeljük, hogy Istennek is van két füle meg egy orra – amilyen külső alakban Jézus is közöt-

⁵ Theodore Frank Peters amerikai evangélikus rendszeres teológus, a kaliforniai Pacific Lutheran Theological Seminary emeritus professzora.

⁶ A héber עִלְמוּתָא וְדְמוּתָא szavaknak a görög εἰκῶν és ὁμοίωσις, valamint a latin *imago* és *similitudo* felel meg.

tünk járt –, de ez nem Isten kivetítése az emberre, sokkal inkább az ember (fizikai megjelenésének) visszavetítése Istenre! A „kép” és „hasonlatosság” valójában ennél sokkal többet jelent: „... az ember értelmi képességét, amelyben Isten bölcsessége tükröződik vissza.” (MCGRATH 1995, 327. o.) Augustinus szerint ez különbözteti meg az embert az állatvilágtól. Az én válaszom a kérdésre tehát határozottan igen, a földönkívüliek is lehetnek Isten képmása; sőt ez volt az egész fejtegetésünk kiindulópontja: ők is értelmes lények, akik be tudják fogadni és fel tudják fogni a kinyilatkoztatást.

Paul Tillich sokkal nyíltabban foglal állást a kérdésben, bár (bölcse) többnyire feltételes módban fogalmazza meg állításait. A Logosz önkinyilatkoztatásával kapcsolatban egyértelművé teszi, hogy a keresztény teológia egyáltalán nem zárja ki, hogy ne lehetnének „más »világok« is, ahol bekövetkezhetnek és észlelhetők isteni önmegnyilatkozások. [...] A testet öltés annak a sajátos csoportnak páratlan esemény, amelynek körében megtörténik, de nem páratlan a szónak abban az értelmében, hogy más egyedi világokban nem történhet meg egy ilyen esemény. Az ember nem mondhatja, hogy a végtelen csak az emberiség körén belül léphet be a végesbe, hogy legyőzze annak létezési elidegenedését. Az ember nem állíthatja, hogy ő a testet öltés egyetlen lehetséges helye.” (TILlich 2002, 309. o.) A Szentháromság dogmájával kapcsolatban hasonlóan egyértelműen kifejti, hogy bár a Szentháromság második személye a Földön Jézusban nyilatkozott ki, más formában máskor és máshol is megtörténhet ez: „Isten arca a történelmi ember számára úgy nyilatkozott meg, mint a Krisztus Jézus arca. [...] Isten] nem vesztette el a szabadságát, hogy más világok számára más módokon nyilatkoztassa ki önmagát.” (Uo. 574. o.)

Ilia Delio⁷ szerint a kinyilatkoztatás megértése nem választható el a Logosz testi megnyilvánulásától, tehát földönkívüli lények esetében is fel kell tételeznünk Isten valamilyen fajta anyagi formában való megnyilvánulását, lett légyen az az életforma bármennyire is eltérő az általunk ismerttől (DELIO 2007a, 258. o.). A potenciálisan eltérő létformából azonban az is következik, hogy a földönkívüliek esetében történetileg teljesen más lesz a megváltás, mivel „az inkarnációknak összhangban kell állniuk az adott intelligens lények testi formájával és vallási kihívásaival” (O'MEARA 2012, 4. fejezet).

A bolygóról bolygóra ugráló Messiás sokak számára abszurd képnek tűnhet. John Polkinghorne⁸ azonban az Athanaszioszi hitvallás „Isten magára vette az emberit” (33) kitétele alapján kifejti, hogy a testet öltés miatt Isten az emberséget bevonta önmagába, a hitvallás vonatkozó *assumptione humanitatis in Deum* latin tétele ugyanis angolul *taking of manhood into God* formában hangzik. E szerint az értelmezés szerint a Szentháromság második személye tehát magára véve az összes létező faj alakját és természetét, ezeket a természeteket is bevon(hat)ja az Istenségbe (POLKINGHORNE 2005, 103–104. o.).

Áthidaló megoldásként felmerülhet, hogy az ember Jézus látogatná meg a földönkívülieket. Az inkarnáció tényéhez azonban szükséges a testet öltés, ezért ez nem számítana további inkarnációnak, hiszen nem egy új, hanem egy már létező formájában jelenne meg ott (O'MEARA 1999, 27–28. o.).

A kérdés hasonlít ahhoz, hogy a katolikus szentségtan szerint csak férfiak szentelhetők pappá. Emellett az alapján érvelnek (nagyon leegyszerűsítve), hogy Jézus és az apostolok is férfiak voltak, és ezért a férfit a szentség lényegéhez tartozik. Felmerül persze a kérdés, hogy Jézus mely másik tulajdonsága tartozik még a szentség lényegéhez, és melyik nem. Zsidósága például nem, hiszen nem csak születésük szerint zsidókat szentelhetnek római katolikus pappá. De embersége a papság lényegéhez tartozik? Olyan értelemben igen, hogy egy kutyát senki sem akar pappá szentelni, és érvényesen meg

⁷ Amerikai ferences harmadrendi szerzetes, biológus PhD, a Villanovai Egyetem (Pennsylvania, USA) teológiaprofesszora.

⁸ Anglikán lelkész, teológus, a Cambridge-i Egyetem fizikaprofesszora.

sem tehetné. De mi a helyzet egy Földön kívüli értelmes lényvel? Ha tudatosan kérné a papszentelet, fel lehetne-e adni neki, vagy a katolikus papság lényege szerint az emberiség? És a keresztség? Meg lehetne-e keresztelni egy földönkívülit? És a fő kérdés: az inkarnáció lényegéhez tartozik, hogy Jézus ember volt vagy nem? Mert ha nem, akkor nincs elvi akadály, hogy a Logosz másfajta testet is magára öltön. „Ha kis zöld embereknek a Marson szükségük van a megváltásra, akkor Isten kis zöld testet fog öltetni. [...] Meg fogja tenni, ami szükséges. Hisszük, hogy a világunk fontos, de nem feltétlenül kizárólagosan fontos.” (POLKINGHORNE 1996, 20. o.).

Isten a Logosz megtestesülése által beléphet minden lehetséges világrendbe, és kiteljesítheti az adott világrendet (DELIO 2007a, 260. o.). Méltó lenne-e a teremtő Istenhez, hogy annyi potenciálisan lakható bolygót benépesíttetlenül hagyjon, vagy éppen az, hogy ezeken a bolygókon soha ne hirdessék az evangéliumot (BURGESS 1976, 1099. o.)?

Összefoglalás

Sokan a kereszténység összeomlását prognosztizálják, ha a Földön kívül értelmes életet fedeznének fel (McMULLIN 2000, 166. o.), mások ateista nézőpontból is félelemmel tekintenek erre a lehetőségre.⁹ De ahogy Kolumbusz idején az a kérdés merült fel, hogy az újonnan felfedezett nagyszámú ember ember-e egyáltalán, van-e lelkük, üdvözülhetnek-e (O’MEARA 1999, 23. o.), a jövőben lehet, hogy a földönkívüliek üdvössége lesz az aktuális kérdésfelvetés. Ahogy JHVH-ról kiderült, hogy nemcsak Izrael Istene, hanem az egész emberiségé, ugyanúgy lehet, hogy más bolygók más fajainak is az Istene (PETERS 2011, 647. o.).

A Biblia *expressis verbis* nem zárja ki az inkarnáció többszöri megtörténtét. Ha mi, emberek Jézust ábrázoljuk négerként, kínaiként vagy hosszú egyenes hajú, hófehér bőrű európaiként(!), hogy az adott kultúrában élők jobban tudjanak azonosulni a személyével,¹⁰ sokkal inkább el tudom képzelni Istenről, hogy felveszi egy másik faj alakját is, hogy közvetlenül megismertethesse magát velük, és közölhesse velük a teremtés egy részhalmozására nem korlátozható szeretetét.

Kitekintés – Intelligens élet a Földön

A kérdésnek azonban van még egy, általában elhanyagolt aspektusa: mi a helyzet más intelligens földi fajokkal?

Csimpánzokat tanítottak már meg jelyelvel kommunikálni, és több száz szavas szókinccsre tettek szert. Bonobók, orangutánok táblára írt jelekkel kommunikáltak, és megértettek több száz kimondott angol szót. Egy kaliforniai gorilla pedig (huszonöt évi tanulás után) több mint ezer szavas jelszókinccsel „beszélt” és több mint kétezer kimondott angol szót értett meg (PRECHT 2012, 213–214. o.).

Ha ilyen és ehhez hasonló kísérletek eredményeire is hivatkozva emberi jogokat akarnak adni az emberszabásúaknak is, akkor komolyan felmerül a kérdés, hogy ezen fajok intelligenciája mennyi-

⁹ Lásd a Kurzgesagt videóját: <https://youtu.be/xAUJYP8tnRE>.

¹⁰ Lásd 2Kor 5,16b: „...ha ismertük is Krisztust test szerint, most már őt sem így ismerjük.”

ben alkalmas arra, hogy erkölcsi ítéletet alkossanak saját cselekedeteikről. Ennek ismeretében pedig azt a kérdést is fel kell tenni, hogy mennyire felelősek saját cselekedeteikért.

Mivel jelenleg a kommunikáció csak néhány, erre megtanított egyeddel lehetséges, és nagyon nehéz komplex fogalmakat közvetíteni mindkét irányban, ezért jobbra csak rendkívül egyszerű kérdések feltevésére tudunk szorítkozni. Mennyire tudatosan követnek el „rosszat” az említett főemlősök? Éreznek-e büntudatot? Értelmezhető-e egyáltalán a bűnösség fogalma az ő esetükben? Fogunk-e tudni valaha kommunikálni más főemlősökkel vagy például delfinekkal?

És ami témánk szempontjából a legérdekesebb: Mennyiben Isten képmásai, hozzá hasonlóak ők? Meg fogjuk-e valaha tudni, hogy Krisztus inkarnálódott-e itt a Földön az ő fajuk képviselőjeként? Ugyanis ha van (legalább nagyon egyszerű) absztrakt erkölcsi érzékük, akkor előállhat az a helyzet, hogy nekik is szükségük van a bűnbánatra és a bűnbocsánatra. Üdvözülhetnek-e a majmok? Testet öltetett-e emiatt a Logosz majomként? Vagy a mi dolgunk lenne feléjük is közvetíteni az evangéliumot?¹¹

Bagatellnek vagy szentségtörőnek hangzó kérdések, de az állati intelligencia kutatása az elmúlt években, évtizedekben annyit haladt előre, annyi újat tudtunk meg különféle fajok kognitív és/vagy emocionális képességeiről, hogy ezen kérdések némelyikének megválaszolása előbb-utóbb valószínűleg elodázhatatlan lesz; de az is kérdés, hogy az a válasz megnyugtató lesz-e.

The Possibility of the Extraterrestrial Incarnation of the Logos

- ▶ **What would be the consequences of finding intelligent extraterrestrial lifeforms in the context of the incarnation of Christ? If these creatures are sinners, is the earthly death of Jesus enough for their salvation, or does the Redeemer have to take the likeness of their species and die for them, too? What is the goal of incarnation after all? In this paper, the author seeks an answer for these questions. And since there exist reasonable arguments for both a single and multiple incarnations, the author aims to present the theological foundations of these views. After these considerations, the paper focuses on a question that has very little literature: is the human species the only intelligent life form on Earth, or are there any other species on this planet in need of redemption?**

Keywords: incarnation / extraterrestrial life / sin / revelation / redemption / intelligence

Hivatkozott művek

BURGESS, Andrew J. 1976. Earth Chauvinism. *Christian Century*, 93. évf. 1098–1102. o.

CROWE, Michael J. 2008. *The Extraterrestrial Life Debate. Antiquity to 1915*. University of Notre Dame Press, Notre Dame.

DELIO, Iliá 2007a. Christ and extraterrestrial life. *Theology and Science*, 5. évf. 3. sz. 249–265. o. <https://doi.org/10.1080/14746700701622008>

¹¹ Lásd 1Móz 1,28b: „Uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain és a szárazföldön mozgó minden élőlényen!”

- DELIO, Iliá 2007b. Cosmic Christology in the Thought of Zachary Hayes. *Franciscan Studies*, 65. évf. 1. sz. 107–120. o. <https://doi.org/10.1353/frc.2007.0000>
- McMULLIN, Ernán 2000. Life and Intelligence Far from Earth. Formulating Theological Issues. In: DICK, Steven J.: *Many Worlds – The New Universe, Extraterrestrial Life, and the Theological Implications*. Templeton Foundation Press, Philadelphia–London.
- HEISER, James D. 2006. *A Shining City on a Higher Hill*. Repristination Press, Malone.
- KRESS, Robert 1982. *A Rahner Handbook*. John Knox Press, Atlanta.
- Kurzgesagt – In a Nutshell: Why We Should NOT Look For Aliens. *YouTube*, 2021. december 14. <https://youtu.be/xAUJYP8tnRE>.
- LOSCH, Andreas – KREBS, Andreas 2015. Implications for the Discovery of Extraterrestrial Life. A Theological Approach. *Theology and Science*, 13. évf. 2. sz. 230–244. o. <https://doi.org/10.1080/14746700.2015.1023522>
- LOSCH, Andreas 2016. Kant’s wager. Kant’s strong belief in extra-terrestrial life, the history of this question and its challenge for theology today. *International Journal of Astrobiology*, 15. évf. 4. sz. 261–270. o. <https://doi.org/10.1017/S1473550416000112>
- LOSSKY, Vladimir 1978. *Orthodox Theology*. St. Vladimir’s Seminary Press, Crestwood.
- McGRATH, Alister E. 1995. *Bevezetés a keresztény teológiába*. Ford. Zsengellér József. Osiris, Budapest.
- O’MEARA, Thomas F. 1999. Christian Theology and Extraterrestrial Intelligent Life. *Theological Studies*, 60. évf. 3–30. o. <https://doi.org/10.1177/004056399906000101>
- O’MEARA, Thomas F. 2012. *Vast Universe – Extraterrestrials and Christian Revelation*. Liturgical Press, Collegeville.
- PANNENBERG, Wolfhart 2006. *Rendszeres teológia*. 1–2. köt. Ford. Görföl Tibor. Osiris, Budapest.
- PETERS, Ted 2009. Astrotheology and the ETI Myth. *Theology and Science*, 7. évf. 1. sz. 3–29. o. <https://doi.org/10.1080/14746700802617097>
- PETERS, Ted 2011. The implications of the discovery of extra-terrestrial life for religion. *Philosophical Transactions of the Royal Society A*, 369. évf. 644–655. o. <https://doi.org/10.1098/rsta.2010.0234>
- PETERS, Ted 2016. Astrobiology and Astrochristology. *Zygon*, 51. évf. 2. sz. 480–496. o. <https://doi.org/10.1111/zygo.12249>
- POLKINGHORNE, John C. 2005. *Science and Providence*. Templeton Foundation Press, Philadelphia–London.
- POLKINGHORNE, John C. 1996. God’s still in his heaven. *The Observer*, augusztus 11. 20. o.
- PRECHT, Richard David 2012. *Ki vagyok én? És ha igen, akkor hány?* Ford. Bozai Ágota. HVG Könyvek, Budapest.
- THOMAS, Sean 2024. Have we just discovered aliens? *The Spectator*, január 8. <https://www.spectator.co.uk/article/have-we-just-discovered-aliens/>. (Megtekintés: 2024. június 10.)
- TILLICH, Paul 2002. *Rendszeres teológia*. Ford. Szabó István. Osiris, Budapest.
- WEBB, Stephen 2002. *If the Universe Is Teeming with Aliens... Where Is Everybody? – Fifty Solutions to the Fermi Paradox and the Problem of Extraterrestrial Life*. Copernicus Books, New York.
- WILKINSON, David 2013. *Science, Religion, and the Search for Extraterrestrial Intelligence*. Oxford University Press, Oxford. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199680207.001.0001>
- ZUBEK, T. J. 1961. Theological Questions on Space Creatures. *The American Ecclesiastical Review*, 145. évf. 6. sz. 393–399. o.